ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
NIILO JÄÄSKINEN
της 7ης Ιουλίου 2015[1]

Υπόθεση C-203/14

Consorci Sanitari del Maresme
κατά
Corporació de Salut del Maresme i la Selva
[αίτηση του Tribunal Català de Contractes del Sector Públic (Ισπανία)

για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]

«Προδικαστική παραπομπή — Αρμοδιότητα του Δικαστηρίου — Έννοια του όρου "δικαστήριο κράτους μέλους" του άρθρου 267 ΣΛΕΕ — Tribunal Català de Contractes del Sector Públic — Δεσμευτικός χαρακτήρας της δικαιοδοσίας του αιτούντος οργάνου — Οδηγία 89/665/ΕΟΚ — Συνέπεια ως προς την ερμηνεία του άρθρου 267 ΣΛΕΕ»

I – **Εισαγωγή**

1. Η υπό κρίση υπόθεση αφορά αίτηση του Tribunal Català de Contractes del Sector Públic (Ισπανία) (καταλανικού οργάνου επιλύσεως διαφορών στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων) για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως, στο πλαίσιο ειδικής διοικητικής προσφυγής στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων.

2. Κατά τη διάρκεια της ενώπιον του Δικαστηρίου διαδικασίας, δημιουργήθηκαν ορισμένες αμφιβολίες ως προς την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου και, λαμβανομένων υπόψη των χαρακτηριστικών του Tribunal Català de Contractes del Sector Públic και των κριτηρίων που συνάγονται από τη νομολογία του Δικαστηρίου για τον χαρακτηρισμό αιτούντος οργάνου ως «δικαστηρίου κράτους μέλους» κατά την έννοια του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, η προσοχή επικεντρώθηκε ιδίως στο κριτήριο που αφορά τον «δεσμευτικό χαρακτήρα της δικαιοδοσίας» του αιτούντος οργάνου.

3. Συγκεκριμένα, το Tribunal Català de Contractes del Sector Públic είναι ειδικό συλλογικό διοικητικό όργανο, αρμόδιο να επιλαμβάνεται των ειδικών προσφυγών στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων. Ως ειδικό όργανο, δεν αποτελεί κατά κυριολεξία δικαστήριο κατά το εθνικό δίκαιο και η απόφασή του είναι οριστική όσον αφορά τα διοικητικά μέσα προσβολής της. Εξάλλου, η προσφυγή ενώπιον του εν λόγω οργάνου είναι προαιρετική, και εξ αυτού του λόγου ανακύπτει το ερώτημα κατά πόσον το όργανο αυτό μπορεί να χαρακτηρισθεί ως «δικαστήριο κράτους μέλους» κατά την έννοια του άρθρου 267 ΣΛΕΕ. Το ερώτημα αυτό υποχρεώνει το Δικαστήριο να ερμηνεύσει, μεταξύ άλλων, την περίπλοκη νομολογία του σχετικά με τον «δεσμευτικό χαρακτήρα της δικαιοδοσίας» του αιτούντος οργάνου.

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

4. Όπως ζήτησε το Δικαστήριο κατόπιν της αποφάσεως περί διεξαγωγής της προφορικής διαδικασίας και της νέας αναθέσεως της υποθέσεως, οι παρούσες προτάσεις θα αφορούν ειδικώς το εν λόγω κριτήριο του «δεσμευτικού χαρακτήρα της δικαιοδοσίας» του αιτούντος οργάνου, στο οποίο, ιδίως, επικεντρώθηκε η προσοχή του Δικαστηρίου, καθώς και τα λοιπά κριτήρια που θα εξετασθούν εν συντομία. Δεν θα ασχοληθώ, συνεπώς, με τα ερωτήματα που υπέβαλε το αιτούν όργανο επί της ουσίας.

II – **Τα πραγματικά περιστατικά και η ενώπιον του Δικαστηρίου διαδικασία**

5. Το Consorci Sanitari del Maresme, που επιθυμούσε να συμμετάσχει στη διαδικασία συνάψεως συμβάσεως παροχής υπηρεσιών μαγνητικού πυρηνικού συντονισμού που διοργάνωσε η Corporació de Salut del Maresme i la Selva, άσκησε, στις 10 Δεκεμβρίου 2013, ειδική προσφυγή κατά της αποφάσεως της επιτροπής αξιολογήσεως της αναθέτουσας αρχής ενώπιον του Tribunal Català de Contractes del Sector Públic, προκειμένου να γίνει δεκτό στην εν λόγω διαδικασία [2].

6. Στο πλαίσιο της εν λόγω ειδικής προσφυγής, το Tribunal Català de Contractes del Sector Públic αποφάσισε να υποβάλει πέντε προδικαστικά ερωτήματα στο Δικαστήριο [3].

7. Το Δικαστήριο, με απόφαση της 13ης Ιανουαρίου 2015, παρέπεμψε την υπόθεση ενώπιον του έκτου τμήματος και αποφάσισε, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 76, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, να μη διεξαχθεί επ' ακροατηρίου συζήτηση. Αποφάσισε, επίσης, να εκδικασθεί η υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων γενικού εισαγγελέα.

8. Εντούτοις, η δικαιοδοτική φύση του οργάνου που υπέβαλε την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δημιούργησε αμφιβολίες ως προς την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου.

9. Κατόπιν αυτού, το Δικαστήριο απηύθυνε, στις 9 Φεβρουαρίου 2015, αίτημα παροχής διευκρινίσεων στο Tribunal Català de Contractes del Sector Públic, το οποίο απάντησε με επιστολή της 12ης Φεβρουαρίου 2015, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 17 Φεβρουαρίου 2015.

10. Το Δικαστήριο, κρίνοντας απαραίτητη τη διεξαγωγή διεξοδικής κατ' αντιμωλίαν συζητήσεως επί του ζητήματος του χαρακτηρισμού του Tribunal Català de Contractes del Sector Públic ως «δικαστηρίου κράτους μέλους», κατά την έννοια του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, ανέθεσε εκ νέου την υπόθεση στο τμήμα μείζονος συνθέσεως και έκρινε ότι πρέπει να διεξαχθεί επ' ακροατηρίου συζήτηση, προκειμένου να παρασχεθεί στους μετέχοντες στη διαδικασία η δυνατότητα να διατυπώσουν τις ενδεχόμενες απόψεις τους επί του ζητήματος του παραδεκτού της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως που υπέβαλε το Tribunal Català de Contractes del Sector Públic. Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο διέταξε την επανάληψη της προφορικής διαδικασίας προκειμένου να εξετασθεί η αρμοδιότητά του για την συγκεκριμένη υπόθεση.

11. Η επ' ακροατηρίου συζήτηση έλαβε χώρα στις 12 Μαΐου 2015, με συμμετοχή της Ισπανικής Κυβερνήσεως και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Η Ιταλική Κυβέρνηση, η οποία υπέβαλε γραπτές παρατηρήσεις επί των ερωτημάτων που αφορούσαν την ουσία, δεν εκπροσωπήθηκε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση.

2 — Βλ. περίληψη των πραγματικών περιστατικών της διαφοράς στη διάταξη Consorci Sanitari del Maresme (C-203/14, EU:C:2015:279, σκέψη 2).

3 — Τα εν λόγω ερωτήματα αφορούν, μεταξύ άλλων, το κατά πόσον οι δημόσιες διοικητικές αρχές συνιστούν οικονομικούς φορείς κατά την έννοια της οδηγίας 2004/18/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 31ης Μαρτίου 2004, περί συντονισμού των διαδικασιών συνάψεως δημόσιων συμβάσεων έργων, προμηθειών και υπηρεσιών (ΕΕ L 134, σ. 114), καθώς και την εγγραφή τους στους δημόσιους καταλόγους των εγκεκριμένων ή πιστοποιημένων από δημόσιους ή ιδιωτικούς οργανισμούς πιστοποιήσεως επιχειρήσεων.

III – **Επί της αρμοδιότητας του Δικαστηρίου να αποφανθεί επί των προδικαστικών ερωτημάτων**

Παρατηρήσεις επί του νομικού πλαισίου

12. Το Δικαστήριο, προκειμένου να εκτιμήσει αν το αιτούν όργανο είναι «δικαστήριο», κατά την έννοια του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, λαμβάνει υπόψη, κατά πάγια νομολογία του, σειρά στοιχείων, όπως είναι η ίδρυση του οργάνου αυτού με νόμο, η μονιμότητά του, ο δεσμευτικός χαρακτήρας της δικαιοδοσίας του, ο κατ' αντιμωλίαν χαρακτήρας της ενώπιόν του διαδικασίας, η εκ μέρους του οργάνου αυτού εφαρμογή κανόνων δικαίου, καθώς και η ανεξαρτησία του[4]. Επιπλέον, τα εθνικά δικαστήρια δύνανται να υποβάλλουν προδικαστικά ερωτήματα στο Δικαστήριο μόνον εφόσον εκκρεμεί ενώπιον αυτών διαφορά και εφόσον καλούνται να αποφανθούν στο πλαίσιο διαδικασίας η οποία πρόκειται να καταλήξει στην έκδοση αποφάσεως δικαιοδοτικού χαρακτήρα[5].

13. Πρέπει, συναφώς, να υπογραμμιστεί ότι το γεγονός ότι ένα εθνικό όργανο δεν χαρακτηρίζεται ως δικαστήριο κατά κυριολεξία κατά το εθνικό δίκαιο δεν έχει, αυτό καθεαυτό, αποφασιστική σημασία, διότι η έννοια του «δικαστηρίου» κατά το άρθρο 267 ΣΛΕΕ αποτελεί αυτοτελή έννοια του δικαίου της Ένωσης. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο έχει υπαγάγει στην έννοια αυτή ακόμη και όργανα τα οποία δεν είναι δικαστήρια κατά το εθνικό δίκαιο[6] και δεν αποτελούν τμήμα του δικαστικού συστήματος κράτους μέλους[7]. Συνεπώς, το Δικαστήριο προσδίδει αποφασιστική σημασία όχι στον νομικό χαρακτηρισμό του οργάνου, αλλά στα ουσιαστικά χαρακτηριστικά του[8], πράγμα που οδηγεί σε εκτίμηση των διαρθρωτικών και λειτουργικών χαρακτηριστικών του αιτούντος οργάνου.

14. Η Ισπανική Κυβέρνηση, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, επιβεβαίωσε ότι το Tribunal Català de Contractes del Sector Públic αποτελεί «όργανο προσφυγής» κατά την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 9, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 89/665/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1989, για το συντονισμό των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων περί της εφαρμογής των διαδικασιών προσφυγής στον τομέα της σύναψης συμβάσεων κρατικών προμηθειών και δημοσίων έργων[9], που μπορεί, σύμφωνα με το εν λόγω άρθρο, να μην είναι δικαστικό όργανο[10]. Από τις πληροφορίες που παρασχέθηκαν στο Δικαστήριο προκύπτει επίσης ότι με την απόφαση του Tribunal Català de Contractes del Sector Públic εξαντλείται η «διοικητική οδός».

4 — Βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις Vaassen-Göbbels (61/65, EU:C:1966:39)· Dorsch Consult (C-54/96, EU:C:1997:413, σκέψη 23)· Österreichischer Gewerkschaftsbund (C-195/98, EU:C:2000:655, σκέψη 24)· Syfait κ.λπ. (C-53/03, EU:C:2005:333, σκέψη 29)· Emanuel (C-259/04, EU:C:2006:215, σκέψη 19)· Forposta και ABC Direct Contact (C-465/11, EU:C:2012:801, σκέψη 17)· Belov (C-394/11, EU:C:2013:48, σκέψη 38 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία) και Ascendi Beiras Litoral e Alta, Auto Estradas das Beiras Litoral e Alta (C-377/13, EU:C:2014:1754, σκέψη 23).

5 — Βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις Job Centre (C-111/94, EU:C:1995:340, σκέψη 9)· Victoria Film (C-134/97, EU:C:1998:535, σκέψη 14)· Österreichischer Gewerkschaftsbund (C-195/98, EU:C:2000:655, σκέψη 25)· Syfait κ.λπ. (C-53/03, EU:C:2005:333, σκέψη 29) καθώς και Belov (C-394/11, EU:C:2013:48, σκέψη 39).

6 — Βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις Vaassen-Göbbels (61/65, EU:C:1966:39)· Broekmeulen (246/80, EU:C:1981:218, σκέψεις 11 και 17)· Dorsch Consult (C-54/96, EU:C:1997:413, σκέψη 38)· Jokela και Pitkäranta (C-9/97 και C-118/97, EU:C:1998:497, σκέψη 24) καθώς και Abrahamsson και Anderson (C-407/98, EU:C:2000:367, σκέψη 38). Βλ., επίσης, προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα G. Tesauro επί της υποθέσεως Dorsch Consult (C-54/96, EU:C:1997:245, σημείο 20).

7 — Βλ., συναφώς, προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα D. Ruiz-Jarabo Colomer επί της υποθέσεως De Coster (C-17/00, EU:C:2001:366, σημεία 53 έως 57 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

8 — Προτάσεις του γενικού εισαγγελέα G. Tesauro επί της υποθέσεως Dorsch Consult (C-54/96, EU:C:1997:245, σημείο 23).

9 — ΕΕ L 395, σ. 33, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2007/66/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Δεκεμβρίου 2007, για την τροποποίηση των οδηγιών 89/665/ΕΟΚ και 92/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου όσον αφορά τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των διαδικασιών προσφυγής στον τομέα της σύναψης δημόσιων συμβάσεων (ΕΕ L 335, σ. 31).

10 — Κατά το εν λόγω άρθρο 2, παράγραφος 9, πρώτο εδάφιο, «[ό]ταν τα υπεύθυνα για τις διαδικασίες προσφυγής όργανα δεν είναι δικαστικά, οι αποφάσεις τους πρέπει πάντα να αιτιολογούνται γραπτώς. Στην περίπτωση αυτή, πρέπει επίσης να θεσπίζονται διατάξεις που να εγγυώνται την ύπαρξη διαδικασιών με τις οποίες κάθε μέτρο του οργάνου προσφυγής που εικάζεται ότι είναι παράνομο, ή κάθε εικαζόμενη παράλειψή του κατά την άσκηση των εξουσιών που του έχουν ανατεθεί, να μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο δικαστικής προσφυγής ή προσφυγής ενώπιον άλλου οργάνου, το οποίο θεωρείται δικαιοδοτικό κατά την έννοια του άρθρου [267 ΣΛΕΕ] και είναι ανεξάρτητο και από την αναθέτουσα αρχή και από το όργανο προσφυγής».

15. Κατά την άποψή μου, αυτά τα στοιχεία που αντλούνται από το εθνικό δίκαιο δεν είναι αποφασιστικής σημασίας εφόσον από τα χαρακτηριστικά του αιτούντος οργάνου αποδεικνύεται ότι αυτό πληροί τα κριτήρια που συνάγονται από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκειμένου να χαρακτηρισθεί ως «δικαστήριο κράτους μέλους» κατά την έννοια του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, κριτήρια που μνημονεύονται στο σημείο 12 των παρουσών προτάσεων.

16. Όσον αφορά το ειδικό νομικό πλαίσιο των δημοσίων συμβάσεων, λαμβανομένης υπόψη της σημασίας του εν λόγω τομέα για την εσωτερική αγορά και ιδίως για τον σεβασμό της ελεύθερης κυκλοφορίας που αποτελεί θεμελιώδη ελευθερία, ο νομοθέτης της Ένωσης έχει σε μεγάλο βαθμό εναρμονίσει τις σχετικές εθνικές νομοθεσίες. Κατ' εξαίρεση, η δικαστική προστασία των ιδιωτών έχει, και αυτή, εναρμονιστεί σε μεγάλο βαθμό με τις διατάξεις της οδηγίας 89/665 και, κατά συνέπεια, δεν εμπίπτει πλέον αποκλειστικώς στη δικονομική αυτονομία των κρατών μελών, όπως οριοθετείται από τις αρχές της αποτελεσματικότητας και της ισοδυναμίας [11].

17. Συγκεκριμένα, κατά το άρθρο 1, παράγραφος 1, τρίτο εδάφιο, της οδηγίας 89/665, τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα ώστε, όσον αφορά τις συμβάσεις που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2004/18, να παρέχεται έναντι των αποφάσεων που λαμβάνουν οι αναθέτουσες αρχές αποτελεσματική και, ιδίως, όσο το δυνατόν ταχύτερη ένδικη προστασία, υπό τις προϋποθέσεις που θέτουν τα άρθρα 2 έως 2στ της εν λόγω οδηγίας, εφόσον οι αποφάσεις αυτές έχουν ληφθεί κατά παράβαση της νομοθεσίας της Ένωσης περί δημοσίων συμβάσεων ή των εθνικών κανόνων που μεταφέρουν την εν λόγω νομοθεσία. Στα σχετικά ένδικα βοηθήματα περιλαμβάνονται τόσο οι προσφυγές ενώπιον εθνικών δικαστηρίων όσο και οι προσφυγές ενώπιον των οιονεί δικαστικών οργάνων που αναφέρονται στο άρθρο 2, παράγραφος 9, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 89/665.

18. Στο πλαίσιο αυτό, ανακύπτει το ερώτημα κατά πόσον, ενδεχομένως, για την ερμηνεία της έννοιας του «δικαστηρίου» κατά το άρθρο 267 ΣΛΕΕ, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη το γεγονός ότι το εν λόγω όργανο ιδρύθηκε για να δοθεί στο κράτος μέλος η δυνατότητα να τηρήσει τις υποχρεώσεις του που απορρέουν από τις διατάξεις της οδηγίας 89/665. Πράγματι, συχνά είναι αυτά τα οιονεί δικαστικά όργανα που υποχρεούνται να ερμηνεύουν το δίκαιο της Ένωσης στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων, μερικές μάλιστα φορές σχεδόν αποκλειστικά, εάν οι αποφάσεις τους δεν αποτελούν, στην πράξη, αντικείμενο προσφυγής ενώπιον των τακτικών δικαστηρίων.

19. Πρέπει να επισημανθεί ότι το Δικαστήριο, με τη νομολογία του σχετικά με την ερμηνεία του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, η οποία διαμορφώθηκε κατά κύριο λόγο μετά την έκδοση της οδηγίας 89/665, έχει εφαρμόσει τα κριτήρια που αφορούν την έννοια του «δικαστηρίου» κατά το άρθρο 267 ΣΛΕΕ κατά τρόπο ευέλικτο [12], έτσι ώστε διάφορα όργανα που επιλαμβάνονται προσφυγών και προβλέπονται από τα κράτη μέλη, μεταξύ άλλων, στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων, να έχουν υποβάλει

11 — Βλ., όσον αφορά την έννοια της δικονομικής αυτονομίας των κρατών μελών και τις αρχές του δικαίου της Ένωσης που την περιορίζουν, μεταξύ άλλων, αποφάσεις Κλαμπ Οτέλ Λουτράκι κ.λπ. (C-145/08 και C-149/08, EU:C:2010:247, σκέψη 74 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία) και eVigilo (C-538/13, EU:C:2015:166, σκέψη 39). Βλ., όσον αφορά τις αρχές της αποτελεσματικότητας και της ισοδυναμίας στο πλαίσιο της οδηγίας 89/665, μεταξύ άλλων, τις προτάσεις μου επί της υποθέσεως Orizzonte Salute (C-61/14, EU:C:2015:307, σημεία 20 έως 26, 33 και 34).

12 — Ο γενικός εισαγγελέας D. Ruiz-Jarabo Colomer επέκρινε σφόδρα την εν λόγω «υπερβολικά εύκαμπτη και στερούμενη της αναγκαίας συνοχής» νομολογία με τις προτάσεις του επί των υποθέσεων De Coster (C-17/00, EU:C:2001:366, σημεία 13, 14 και 58 έως 64), Ing. Aigner (C-393/06, EU:C:2007:706, σημεία 22 έως 29) και Österreichischer Rundfunk (C-195/06, EU:C:2007:303, σημεία 27 έως 29).

προδικαστικά ερωτήματα στο Δικαστήριο[13]. Το Δικαστήριο, αμβλύνοντας τις προϋποθέσεις από τις οποίες εξαρτά την αναγνώριση της ιδιότητας του «δικαστηρίου», αποφάνθηκε επίσης ότι αποτελούν δικαστήρια κατά την έννοια του άρθρου 267 ΣΛΕΕ διοικητικά όργανα που αποφαίνονται σε τελευταίο βαθμό σε διαφόρους τομείς του δικαίου της Ένωσης[14].

20. Δεδομένου ότι, κατά τη γνώμη μου, το Δικαστήριο έχει υιοθετήσει, στον εν λόγω τομέα, επαρκώς ευέλικτη ερμηνεία του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, ώστε να διασφαλίζεται η ομοιόμορφη ερμηνεία των διατάξεων του δικαίου της Ένωσης σε εθνικό επίπεδο, φρονώ ότι οι διατάξεις της οδηγίας 89/665 ή το γεγονός ότι το Tribunal Català de Contractes del Sector Públic είναι ρητώς αρμόδιο για ζητήματα δημοσίων συμβάσεων δεν επηρεάζουν ιδιαίτερα την εφαρμογή του άρθρου 267 ΣΛΕΕ στη συγκεκριμένη περίπτωση.

Επί των κλασικών προϋποθέσεων, πλην του «δεσμευτικού χαρακτήρα της δικαιοδοσίας» του αιτούντος οργάνου, η συνδρομή των οποίων καθιστά δυνατό τον χαρακτηρισμό του αιτούντος οργάνου ως « δικαστηρίου κράτους μέλους» κατά την έννοια του άρθρου 267 ΣΛΕΕ

1. Επί της ιδρύσεως του αιτούντος οργάνου με νόμο και επί της μονιμότητάς του

21. Όσον αφορά την ίδρυση του Tribunal Català de Contractes del Sector Públic με νόμο, τόσο από την απάντηση που αυτό έδωσε στο αίτημα του Δικαστηρίου για διευκρινίσεις όσο και από τις παρατηρήσεις που υπέβαλε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση η Ισπανική Κυβέρνηση προκύπτει ότι το Tribunal Català de Contractes del Sector Públic ιδρύθηκε από την Αυτόνομη Κοινότητα της Καταλωνίας κατ' ενάσκηση της ειδικής νομοθετικής αρμοδιότητας που προβλέπει το ισπανικό δίκαιο[15].

22. Το εν λόγω όργανο ιδρύθηκε κατ' αρχάς ως μονοπρόσωπο όργανο, καλούμενο «Órgano Administrativo de Recursos Contractuales de Cataluña» (διοικητικό όργανο της Καταλωνίας για τις προσφυγές που αφορούν τις συμβάσεις), με την συμπληρωματική τέταρτη διάταξη του νόμου 7/2011, της 27ης Ιουλίου 2011, περί οικονομικών και φορολογικών μέτρων[16]. Λόγω του αυξημένου όγκου και του ειδικού χαρακτήρα των υποθέσεων που εμπίπτουν στην αρμοδιότητα του Órgano Administrativo de Recursos Contractuales de Cataluña, το όργανο αυτό μετετράπη σε συλλογικό όργανο, καλούμενο

13 — Βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις Dorsch Consult (C 54/96, EU:C:1997:413, σκέψεις 23 έως 38)· Mannesmann Anlagenbau Austria κ.λπ. (C-44/96, EU:C:1998:4)· HI (C-258/97, EU:C:1999:118, σκέψη 18)· Unitron Scandinavia και 3-S (C-275/98, EU:C:1999:567, σκέψη 15)· HI (C-92/00, EU:C:2002:379, σκέψεις 26 έως 28)· Felix Swoboda (C-411/00, EU:C:2002:660, σκέψεις 26 έως 28)· Ing. Aigner (C-393/06, EU:C:2008:213)· Forposta και ABC Direct Contact (C-465/11, EU:C:2012:801, σκέψη 18), και Bundesdruckerei (C-549/13, EU:C:2014:2235, σκέψη 22). Βλ., επίσης, προτάσεις του γενικού εισαγγελέα P. Léger επί της υποθέσεως Mannesmann Anlagenbau Austria κ.λπ. (C-44/96, EU:C:1997:402, σημεία 36 έως 44)· προτάσεις του γενικού εισαγγελέα A. Saggio επί της υποθέσεως HI (C-258/97, EU:C:1998:457, σημεία 11 έως 15)· προτάσεις του γενικού εισαγγελέα J. Mischo επί της υποθέσεως Felix Swoboda (C-411/00, EU:C:2002:238, σημεία 13 έως 20), καθώς και προτάσεις του γενικού εισαγγελέα D. Ruiz-Jarabo Colomer επί της υποθέσεως Ing. Aigner (C-393/06, EU :C :2007 :706, σημεία 22 έως 29).

14 — Βλ., συναφώς, αποφάσεις Broekmeulen (246/80, EU:C:1981:218, σκέψεις 15 και 17) και Handels- og Kontorfunktionærernes Forbund i Danmark (109/88, EU:C:1989:383, σκέψεις 7 και 9), καθώς και προτάσεις του γενικού εισαγγελέα D. Ruiz-Jarabo Colomer επί της υποθέσεως De Coster (C-17/00, EU:C:2001:366, σημείο 82).

15 — Από τις διευκρινίσεις που παρέσχε το αιτούν όργανο προκύπτει ότι οι ειδικές για τα ζητήματα που εμπίπτουν στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων ισπανικές αρχές ιδρύθηκαν με το βασιλικό νομοθετικό διάταγμα 3/2011, της 14ης Νοεμβρίου, περί κωδικοποιήσεως του νόμου περί συμβάσεων του δημοσίου τομέα (*BOE* αριθ. 276, της 16ης Νοεμβρίου 2011, σ. 117729, στο εξής: βασιλικό νομοθετικό διάταγμα 3/2011). Με το βασιλικό νομοθετικό διάταγμα 3/2011 ιδρύθηκε το Tribunal Administrativo Central de Recursos Contractuales (κεντρικό όργανο) και εξουσιοδοτήθηκαν οι Αυτόνομες Κοινότητες να ιδρύσουν αντίστοιχα αρμόδια για τις προσφυγές όργανα στις Αυτόνομες Κοινότητες.

16 — Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya αριθ. 5931, της 29ης Ιουλίου 2011. Κατά την εν λόγω συμπληρωματική τέταρτη διάταξη, παράγραφος 1, «[τ]ο εν λόγω όργανο έχει τη φύση ειδικού διοικητικού οργάνου που ασκεί τις αρμοδιότητές του με πλήρη λειτουργική ανεξαρτησία».

«Tribunal Català de Contractes del Sector Públic», με το διάταγμα 221/2013, της 3ης Σεπτεμβρίου 2013[17]. Το εν λόγω διάταγμα περιλαμβάνει τις διατάξεις που αφορούν, μεταξύ άλλων, την ίδρυση, την αρμοδιότητα και τη σύνθεση του Tribunal Català de Contractes del Sector Públic. Κατά συνέπεια, πληρούται σαφώς το κριτήριο της ιδρύσεως του εν λόγω οργάνου με νόμο.

23. Εξάλλου, ως στοιχείο του συστήματος δικαστικής επιλύσεως των διαφορών στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων, το Tribunal Català de Contractes del Sector Públic πληροί την απαίτηση μονιμότητας[18]. Συγκεκριμένα, μολονότι τα μέλη του εν λόγω οργάνου διορίζονται για ανανεώσιμη πενταετή θητεία[19], εντούτοις το όργανο αυτό, ως όργανο δημοσίου δικαίου, είναι μόνιμο και, συνεπώς, δεν αποτελεί όργανο ad hoc που ιδρύθηκε για τους σκοπούς συγκεκριμένης ατομικής διαφοράς.

2. Επί του κατ' αντιμωλίαν χαρακτήρα της διαδικασίας και της εφαρμογής κανόνων δικαίου

24. Αφενός, όσον αφορά τον κατ' αντιμωλίαν χαρακτήρα της διαδικασίας που κινείται με την άσκηση ειδικής προσφυγής ενώπιον του Tribunal Català de Contractes del Sector Públic, πρέπει εξαρχής να υπομνησθεί ότι η απαίτηση κατ' αντιμωλίαν διαδικασίας δεν αποτελεί απόλυτο κριτήριο[20]. Τούτου δοθέντος, κατά το άρθρο 46 του βασιλικού νομοθετικού διατάγματος 3/2011, τα μέρη έχουν τη δυνατότητα να υποβάλουν παρατηρήσεις και αποδεικτικά στοιχεία στο αρμόδιο για την επίλυση της διαφοράς όργανο. Όσον αφορά το Tribunal Català de Contractes del Sector Públic, σύμφωνα με το άρθρο 14 του διατάγματος 221/2013, η διεξαγωγή της διαδικασίας των ειδικών προσφυγών στον τομέα της συνάψεως δημοσίων συμβάσεων διέπεται από τους βασικούς κανόνες της νομοθεσίας περί δημοσίων συμβάσεων, από τους κανόνες που διασφαλίζουν την εφαρμογή της εν λόγω νομοθεσίας, και από τους δικονομικούς κανόνες που περιλαμβάνονται στο εν λόγω διάταγμα καθώς και από τη νομοθεσία που εφαρμόζεται όσον αφορά το νομικό καθεστώς της δημοσίας διοικήσεως και τη διοικητική διαδικασία του κοινού δικαίου.

25. Εξάλλου, δεδομένου ότι το Tribunal Català de Contractes del Sector Públic επιλαμβάνεται σαφώς, στο πλαίσιο των ειδικών προσφυγών στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων, των διαφορών μεταξύ, αφενός, της αναθέτουσας αρχής ως καθής η προσφυγή και, αφετέρου, του διαγωνιζομένου που ασκεί την προσφυγή, φρονώ ότι πληρούται εν προκειμένω η προϋπόθεση που αφορά τον κατ' αντιμωλίαν χαρακτήρα της διαδικασίας.

26. Αφετέρου, σύμφωνα με τις πληροφορίες που παρέσχε το ίδιο το αιτούν όργανο, το όργανο αυτό προβαίνει σε έλεγχο νομιμότητας των αποφάσεων στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων. Πρέπει να υπομνησθεί ότι τα όργανα όπως το Tribunal Català de Contractes del Sector Públic ιδρύθηκαν, στην Ισπανία, για να τηρηθούν οι υποχρεώσεις που απορρέουν από την οδηγία 89/665, μεταξύ άλλων η υποχρέωση διασφαλίσεως ότι οι αποφάσεις που λαμβάνουν οι αναθέτουσες αρχές στο πλαίσιο διαδικασίας συνάψεως δημοσίων συμβάσεων μπορούν να τύχουν αποτελεσματικής ένδικης προστασίας σε περίπτωση παραβιάσεως του δικαίου της Ένωσης περί δημοσίων συμβάσεων ή των εθνικών κανόνων που μεταφέρουν το δίκαιο αυτό στο εσωτερικό δίκαιο. Κατά συνέπεια, το Tribunal Català de Contractes del Sector Públic, ως όργανο αρμόδιο να αποφαίνεται επί τέτοιων προσφυγών, προφανώς εφαρμόζει κανόνες δικαίου.

17 — Διάταγμα 221/2013, σχετικά με την ίδρυση, την οργάνωση και τη λειτουργία του Tribunal Català de Contractes del Sector Públic (Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya αριθ. 6454, της 5ης Σεπτεμβρίου 2013). Κατά την Ισπανική Κυβέρνηση, οι εν λόγω κανόνες διέπουν την οργάνωση και τη λειτουργία του Tribunal Català de Contractes del Sector Públic κατά τον ίδιο τρόπο με τους κανόνες που διέπουν το Tribunal Administrativo Central de Recursos Contractuales, οι οποίοι προβλέπονται στο βασιλικό νομοθετικό διάταγμα 3/2011.

18 — Όσον αφορά το κριτήριο της μονιμότητας, βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση Ascendi Beiras Litoral e Alta, Auto Estradas das Beiras Litoral e Alta (C-377/13, EU:C:2014:1754, σκέψεις 25 και 26) καθώς και προτάσεις του γενικού εισαγγελέα P. Léger επί της υποθέσεως Mannesmann Anlagenbau Austria κ.λπ. (C-44/96, EU:C:1997:402, σημείο 38).

19 — Άρθρο 7 του διατάγματος 221/2013.

20 — Αποφάσεις Dorsch Consult (C-54/96, EU:C:1997:413, σκέψη 31) και Gabalfrisa κ.λπ. (C-110/98 έως C-147/98, EU:C:2000:145, σκέψη 37).

3. Επί της ανεξαρτησίας

27. Κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, η έννοια της ανεξαρτησίας, η οποία είναι συμφυής προς το δικαιοδοτικό έργο, προϋποθέτει κυρίως ότι το οικείο όργανο έχει την ιδιότητα τρίτου έναντι της αρχής που έχει εκδώσει την προσβαλλόμενη με την προσφυγή απόφαση [21]. Η έννοια αυτή έχει δύο πτυχές. Η πρώτη πτυχή, εξωτερικής φύσεως, προϋποθέτει ότι το οικείο όργανο προστατεύεται από εξωτερικές παρεμβάσεις ή πιέσεις που θα μπορούσαν να θέσουν σε κίνδυνο την ανεξάρτητη κρίση των μελών του ως προς τις διαφορές που άγονται ενώπιόν τους. Η δεύτερη πτυχή, εσωτερικής φύσεως, είναι παρεμφερής προς την έννοια της αμεροληψίας και συναρτάται προς την τήρηση ίσων αποστάσεων από τους διαδίκους και από τα αντιμαχόμενα συμφέροντά τους σε σχέση με το αντικείμενο της διαφοράς. Η πτυχή αυτή απαιτεί αντικειμενικότητα και απουσία κάθε συμφέροντος κατά την επίλυση της διαφοράς, πέραν της αυστηρής εφαρμογής του κανόνα δικαίου [22].

28. Αυτές οι εγγυήσεις ανεξαρτησίας και αμεροληψίας απαιτούν την ύπαρξη κανόνων, ιδίως όσον αφορά τη σύνθεση του οργάνου, τον διορισμό των μελών του, τη διάρκεια της θητείας τους και τους λόγους εξαιρέσεως ή παύσεώς τους, ώστε οι πολίτες να μην έχουν καμία εύλογη αμφιβολία ως προς τη στεγανότητα του εν λόγω οργάνου έναντι των εξωτερικών στοιχείων και ως προς την ουδετερότητά του έναντι των αντιμαχόμενων συμφερόντων [23]. Κατά τη νομολογία η σχετική με την ανεξαρτησία του αιτούντος οργάνου προϋπόθεση πληρούται μόνον όταν, μεταξύ άλλων, οι αιτίες ανακλήσεως των μελών του εν λόγω οργάνου καθορίζονται με ρητές νομοθετικές διατάξεις [24].

29. Έχω την άποψη ότι στην συγκεκριμένη περίπτωση πληρούνται οι εν λόγω προϋποθέσεις ανεξαρτησίας του αιτούντος οργάνου. Συγκεκριμένα, κατά το άρθρο 2 του διατάγματος 221/2013, που φέρει τον τίτλο «Νομική φύση» και αφορά την ίδρυση του Tribunal Català de Contractes del Sector Públic, «[τ]ο Tribunal είναι ειδικό συλλογικό διοικητικό όργανο που ασκεί τα καθήκοντά του με πλήρη ανεξαρτησία, αντικειμενικότητα και αμεροληψία, δεν υπόκειται σε σχέση ιεραρχίας και δεν λαμβάνει οδηγίες από τα όργανα της οικείας δημοσίας διοικήσεως».

30. Όσον αφορά τη σύνθεση του αιτούντος οργάνου, το άρθρο 5 του διατάγματος 221/2013 προβλέπει ότι αυτό συγκροτείται από έναν πρόεδρο και δύο πρόσωπα με την ιδιότητα των παρέδρων, που διορίζονται από το αρμόδιο πρόσωπο της υπηρεσίας που είναι επιφορτισμένη να καθορίζει τα κριτήρια, να διευθύνει και να ελέγχει τη σύναψη δημοσίων συμβάσεων. Οι απαιτούμενες για τον διορισμό ως μέλους του Tribunal προϋποθέσεις απαριθμούνται στο άρθρο 6 του διατάγματος 221/2013. Υπενθυμίζω ότι τα μέλη διορίζονται για ανανεώσιμη πενταετή θητεία [25], κατά τη διάρκεια της οποίας οι δημόσιοι υπάλληλοι που διορίζονται ως μέλη του Tribunal τελούν υπό διοικητικό καθεστώς αποσπάσεως, δηλαδή αφοσιώνονται αποκλειστικώς στα καθήκοντά τους στο πλαίσιο του Tribunal Català de Contractes del Sector Públic [26]. Κατά το άρθρο 8, παράγραφος 4, του διατάγματος

21 — Αποφάσεις Corbiau (C-24/92, EU:C:1993:118, σκέψη 15)· Wilson (C-506/04, EU:C:2006:587, σκέψη 49)· RTL Belgium (C-517/09, EU:C:2010:821, σκέψη 38) καθώς και TDC (C-222/13, EU:C:2014:2265, σκέψη 29).

22 — Αποφάσεις Wilson (C-506/04, EU:C:2006:587, σκέψεις 51 και 52 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία) RTL Belgium (C-517/09, EU:C:2010:821, σκέψεις 39 και 40) καθώς και TDC (C-222/13, EU:C:2014:2265, σκέψεις 30 και 31).

23 — Αποφάσεις Wilson (C-506/04, EU:C:2006:587, σκέψη 53 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία) καθώς και TDC (C-222/13, EU:C:2014:2265, σκέψη 32).

24 — Απόφαση TDC (C-222/13, EU:C:2014:2265, σκέψη 32) και διάταξη Pilato (C-109/07, EU:C:2008:274, σκέψη 24). Εντούτοις, πρέπει να επισημανθεί ότι, με την απόφαση Köllensperger και Atzwanger (C-103/97, EU:C:1999:52, σκέψεις 20 έως 25), το Δικαστήριο εγκατέλειψε την προϋπόθεση αυτή και αποφάνθηκε ότι αποτελεί δικαστήριο κράτους μέλους το αιτούν δικαστήριο παρά την ανυπαρξία ειδικών διατάξεων περί της εξαιρέσεως και της αποχής των μελών του.

25 — Βλ. σημείο 23 των παρουσών προτάσεων.

26 — Πρέπει να επισημανθεί ότι το Δικαστήριο, με την απόφαση Dorsch Consult (C-54/96, EU:C:1997:413), αποφάνθηκε ότι αποτελεί δικαστήριο κράτους μέλους η ομοσπονδιακή επιτροπή εποπτείας, τα «τακτικά μέλη» της οποίας ήταν μέλη της εθνικής διοικητικής αρχής που ήταν αρμόδια για τον έλεγχο του ανταγωνισμού και ασκούσαν *συγχρόνως* αμφότερα τα καθήκοντα (βλ. προτάσεις του γενικού εισαγγελέα G. Tesauro επί της υποθέσεως Dorsch Consult, C-54/96, EU:C:1997:245, σημεία 33 και 34).

221/2013, τα μέλη του εν λόγω οργάνου δεν μπορούν να απομακρυνθούν από τη θέση τους, αλλά μπορούν να καθαιρεθούν ή να ανακληθούν για ορισμένους λόγους που απαριθμούνται ρητώς στο εν λόγω άρθρο [27]. Το άρθρο 11 του διατάγματος 221/2013 περιλαμβάνει τους ειδικούς κανόνες που αφορούν τους λόγους αποχής ή εξαιρέσεως.

31. Μολονότι το Tribunal Català de Contractes del Sector Públic υπάγεται στην «υπηρεσία που είναι αρμόδια να καθορίζει τα κριτήρια, να διευθύνει και να ελέγχει τη σύναψη δημοσίων συμβάσεων», δεν υπόκειται σε σχέση ιεραρχίας και δεν λαμβάνει οδηγίες από τα όργανα της οικείας δημοσίας διοικήσεως [28]. Εκδίδοντας την απόφασή του, το Tribunal Català de Contractes del Sector Públic έχει την ιδιότητα του τρίτου σε σχέση με τα συμφέροντα που διακυβεύονται και διαθέτει την απαιτούμενη αμεροληψία [29].

32. Τέλος, πρέπει να επισημανθεί ότι το Tribunal Català de Contractes del Sector Públic δεν έχει την ιδιότητα του καθού η προσφυγή όταν προσβάλλονται οι αποφάσεις του [30]. Οι αποφάσεις και οι πράξεις που εκδίδει το Tribunal μπορούν, βέβαια, να αποτελέσουν αντικείμενο διοικητικής προσφυγής, αλλά πρόκειται για δευτεροβάθμια δικαστική προστασία που δεν μπορεί να στερήσει από τις αποφάσεις του εν λόγω οργάνου τον δικαιοδοτικό χαρακτήρα τους κατά την έννοια του άρθρου 267 ΣΛΕΕ. Οι αποφάσεις του αιτούντος οργάνου δεν μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο διοικητικής επανεξετάσεως [31].

33. Κατά την άποψή μου, το αιτούν δικαστήριο πληροί, συνεπώς, το κριτήριο της ανεξαρτησίας, όπως αυτό συνάγεται από τη νομολογία του Δικαστηρίου.

Επί του δεσμευτικού χαρακτήρα της δικαιοδοσίας του αιτούντος οργάνου

34. Ο «δεσμευτικός χαρακτήρας της δικαιοδοσίας» του αιτούντος οργάνου, κατά την έννοια της σχετικής με το άρθρο 267 ΣΛΕΕ νομολογίας, είναι εκείνος που δημιούργησε, κατ' αρχάς, αμφιβολίες στο Δικαστήριο ως προς τον χαρακτηρισμό του Tribunal Català de Contractes del Sector Públic ως «δικαστηρίου κράτους μέλους», κατά την έννοια του άρθρου 267 ΣΛΕΕ. Υπενθυμίζω ότι, συναφώς, το βασικό ερώτημα είναι κατά πόσον το γεγονός ότι η προσφυγή ενώπιον του αιτούντος οργάνου δεν είναι η μοναδική δυνατότητα έννομης προστασίας αποκλείει, παρά την δεσμευτική ισχύ της αποφάσεώς του, τη δυνατότητα να θεωρηθεί το εν λόγω όργανο ως «δικαστήριο κράτους μέλους» κατά την έννοια του άρθρου 267 ΣΛΕΕ.

35. Συγκεκριμένα, από τις πληροφορίες που διαθέτει το Δικαστήριο προκύπτει ότι η προσφυγή ενώπιον του Tribunal Català de Contractes del Sector Públic αποτελεί *εναλλακτικό* βοήθημα. Κατά το εν λόγω όργανο, ο προσφεύγων μπορεί να *επιλέξει* [32] μεταξύ της ειδικής προσφυγής ενώπιον του Tribunal Català de Contractes del Sector Públic και της διοικητικής προσφυγής, αλλά η επιλογή του

27 — Έχω επίσης την άποψη ότι οι εγγυήσεις για το αμετάθετο των «τακτικών» μελών στην υπόθεση Dorsch Consult (C-54/96, EU:C:1997:413) ήταν λιγότερο ισχυρές από αυτές που απαριθμούνται, στην υπό κρίση υπόθεση, στο άρθρο 8, παράγραφος 4, του διατάγματος 221/2013.

28 — Βλ. άρθρα 1 και 2 του διατάγματος 221/2013.

29 — Αποφάσεις RTL Belgium (C-517/09, EU:C:2010:821, σκέψη 47)· Επίτροπος του Ελεγκτικού Συνεδρίου (C-363/11, EU:C:2012:825, σκέψη 21) καθώς και TDC (C-222/13, EU:C:2014:2265, σκέψη 37).

30 — Βλ. αποφάσεις Corbiau (C-24/92, EU:C:1993:118, σκέψεις 16 και 17)· Belov (C-394/11, EU:C:2013:48, σκέψεις 49 και 51 καθώς και TDC (C-222/13, EU:C:2014:2265, σκέψη 37) και διάταξη MF 7 (C-49/13, EU:C:2013:767, σκέψη 19).

31 — Βλ. άρθρο 29 του διατάγματος 221/2013. Βλ. επίσης, συναφώς, απόφαση Westbahn Management (C-136/11, EU:C:2012:740, σκέψη 30), με την οποία το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι αποτελεί δικαστήριο κράτους μέλους κατά την έννοια του άρθρου 267 ΣΛΕΕ η Schienen-Control Kommission (αυστριακή επιτροπή ελέγχου στον τομέα των σιδηροδρομικών μεταφορών), διεπόμενη από το γενικό διοικητικό δικονομικό δίκαιο, οι αποφάσεις της οποίας δεν μπορούσαν να ακυρωθούν με διοικητικές αποφάσεις, αλλά ήταν δεκτικές προσφυγής ενώπιον του Verwaltungsgerichtshof (Διοικητικού Δικαστηρίου). Παρόμοια προσέγγιση υιοθετήθηκε από το Δικαστήριο, μεταξύ άλλων, με την απόφαση Österreichischer Rundfunk (C-195/06, EU:C:2007:613, σκέψεις 20 έως 22). Βλ., συναφώς, προτάσεις του γενικού εισαγγελέα D. Ruiz-Jarabo Colomer επί της υποθέσεως Österreichischer Rundfunk (C-195/06, EU:C:2007:303, σημεία 32 και 34).

32 — Κατά την άποψη της Ισπανικής Κυβερνήσεως, ένα νομοσχέδιο που έχει ήδη δημοσιοποιηθεί, καταργεί την εν λόγω δυνατότητα επιλογής. Συνεπώς, εάν ψηφισθεί το εν λόγω νομοσχέδιο, θα είναι υποχρεωτικό να προηγηθεί η άσκηση ειδικής προσφυγής ενώπιον των αρμόδιων για τις προσφυγές οργάνων, όπως είναι το Tribunal Català de Contractes del Sector Públic.

δεσμεύει τη διοίκηση που δεν μπορεί να αποστεί αυτής [33]. Αντιθέτως, όσον αφορά τους ειδικούς τομείς που προβλέπει ο νόμος 31/2007 της 30ης Οκτωβρίου 2007 περί των διαδικασιών συνάψεως συμβάσεων στους τομείς του ύδατος, της ενέργειας, των μεταφορών και των ταχυδρομικών υπηρεσιών [34], δεν προβλέπεται η δυνατότητα απευθείας ασκήσεως διοικητικής προσφυγής. Κατά συνέπεια, για τους εν λόγω τομείς, η ειδική προσφυγή δεν αποτελεί εναλλακτική δυνατότητα, διότι είναι απαραίτητο να υποβληθεί η υπόθεση προς κρίση ενώπιον των αρμόδιων για τις προσφυγές οργάνων, όπως είναι το Tribunal Català de Contractes del Sector Públic, προτού ασκηθεί προσφυγή ενώπιον των αρμόδιων τακτικών διοικητικών δικαστηρίων.

36. Κατά συνέπεια, έχω την άποψη ότι, στην υπό κρίση υπόθεση, δεδομένου ότι η διαφορά της κύριας δίκης δεν αφορά έναν από τους ειδικούς τομείς που προβλέπονται στον νόμο 31/2007 και μνημονεύονται στο σημείο 35 των παρουσών προτάσεων, πρέπει να εφαρμοστεί το κανονικό καθεστώς.

37. Συγκεκριμένα, πρέπει να υπομνησθεί ότι το δικαίωμα ενός οργάνου να απευθύνεται στο Δικαστήριο καθορίζεται σύμφωνα με κριτήρια που αφορούν τόσο τη δομή του όσο και τη λειτουργία του. Συναφώς, ένα εθνικό όργανο μπορεί να αποτελεί «δικαστήριο κράτους μέλους», κατά την έννοια του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, εφόσον ασκεί δικαιοδοτική λειτουργία, ενώ, κατά την άσκηση άλλων καθηκόντων, ιδίως διοικητικής φύσεως, δεν μπορεί να του αποδοθεί ο χαρακτηρισμός αυτός [35]. Συνεπώς, για να διαπιστωθεί αν ένα εθνικό όργανο, στο οποίο ο νόμος αναθέτει καθήκοντα διαφορετικής φύσεως, πρέπει να χαρακτηρισθεί ως «δικαστήριο κράτους μέλους» κατά την έννοια του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, είναι αναγκαίο να εξακριβωθεί η συγκεκριμένη φύση των καθηκόντων που ασκεί εντός του ιδιαίτερου κανονιστικού πλαισίου εντός του οποίου καλείται να απευθυνθεί στο Δικαστήριο [36].

38. Όπως και τα λοιπά κριτήρια που πρέπει να πληροί ένα «δικαστήριο κράτους μέλους» κατά την έννοια του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, ο «δεσμευτικός χαρακτήρας της δικαιοδοσίας» του αιτούντος οργάνου διαμορφώθηκε από τη νομολογία του Δικαστηρίου. Πρέπει να επισημανθεί ότι η χρήση της έννοιας αυτής στη νομολογία του Δικαστηρίου δεν χαρακτηριζόταν πάντοτε από μεγάλη συνέπεια. Συχνά το Δικαστήριο δεν αναφέρεται ρητώς στο εν λόγω κριτήριο και, τουλάχιστον στη γαλλική γλώσσα, η χρήση του όρου αυτού παρουσιάζει δυσκολίες. Νομίζω ότι η εν λόγω έννοια του «δεσμευτικού

33 — Κατά την άποψη της Ισπανικής Κυβερνήσεως, η προσφυγή είναι, συνεπώς, προαιρετική μόνον για τον διαγωνιζόμενο αλλά ποτέ για την αναθέτουσα αρχή που δεν μπορεί να αποστεί από την επιλογή του διαγωνιζομένου. Εντούτοις, το στοιχείο αυτό δεν είναι αποφασιστικής σημασίας, διότι το γεγονός ότι ο καθού (η αναθέτουσα αρχή) υποχρεούται να δεχθεί την επιλογή δικαστηρίου στην οποία προέβη ο προσφεύγων (ο διαγωνιζόμενος) προκύπτει από την ίδια την ουσία της δικαιοδοσίας (βλ., συναφώς, προτάσεις του γενικού εισαγγελέα M. Szpunar επί της υποθέσεως Ascendi Beiras Litoral e Alta, Auto Estradas das Beiras Litoral e Alta, C-377/13, EU:C:2014:246, σημείο 39 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Αντιθέτως, φρονώ ότι από το γεγονός ότι ο συμβαλλόμενος μπορεί *να επιλέξει μεταξύ της ειδικής προσφυγής ενώπιον του αιτούντος οργάνου και της διοικητικής προσφυγής* προκύπτει ότι η επιλογή του δεσμεύει τόσο τον ίδιο όσο και τη διοίκηση, διότι η προσφυγή καθίσταται *δεσμευτική για τους διαδίκους*. Κατά συνέπεια, φρονώ ότι η εν λόγω προσφυγή χαρακτηρίζεται από την εκκρεμοδικία, έστω και αν στις πληροφορίες που παρασχέθηκαν στο Δικαστήριο δεν περιλαμβάνεται αντίστοιχη ρητή διαπίστωση. Η αρχή της εκκρεμοδικίας αποτελεί γενική αρχή του δικονομικού δικαίου, σύμφωνα με την οποία μια προσφυγή είναι απαράδεκτη όταν έχει ήδη ασκηθεί αντίστοιχη προσφυγή ενώπιον άλλου δικαστηρίου (αποφάσεις Γαλλία κατά Κοινοβουλίου, 358/85 και 51/86, EU:C:1988:431, σκέψη 12· Ιταλία κατά Επιτροπής, C-138/03, C-324/03 και C-431/03, EU:C:2005:714, σκέψη 64, καθώς και Diputación Foral de Vizcaya κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-465/09 P έως C-470/09 P, EU:C:2011:372, σκέψη 58, και προτάσεις της γενικής εισαγγελέα J. Kokott επί της υποθέσεως Belov, C-394/11, EU:C:2012:585, σημείο 43).

34 — *BOE* αριθ. 276, της 31ης Οκτωβρίου 2007, σ. 44436.

35 — Αποφάσεις Επίτροπος του Ελεγκτικού Συνεδρίου (C-363/11, EU:C:2012:825, σκέψη 21) και Belov (C-394/11, EU:C:2013:48, σκέψη 40 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

36 — Απόφαση Belov (C-394/11, EU:C:2013:48, σκέψη 41 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

χαρακτήρα της δικαιοδοσίας» του αιτούντος οργάνου μνημονεύεται για πρώτη φορά, αυτή καθεαυτή, με την απόφαση Dorsch Consult [37], έστω και αν ο όρος «δεσμευτική δικαιοδοσία» είχε χρησιμοποιηθεί προηγουμένως για να στηρίξει τη διαπίστωση ότι το αιτούν όργανο αποτελεί πράγματι «δικαστήριο κράτους μέλους» κατά την έννοια του άρθρου 267 ΣΛΕΕ [38].

39. Με την απόφαση Dorsch Consult [39], το Δικαστήριο διέκρινε δύο πτυχές στον «δεσμευτικό» χαρακτήρα της δικαιοδοσίας: αφενός, η προσφυγή στο όργανο που επιλαμβάνεται της υποθέσεως αποτελεί, στην πραγματικότητα, τη μοναδική δυνατότητα έννομης προστασίας και, αφετέρου, το όργανο αυτό εκδίδει αποφάσεις με δεσμευτική ισχύ [40]. Εντούτοις, στη συγκεκριμένη υπόθεση, το Δικαστήριο δεν χρειάστηκε να διευκρινίσει με σαφήνεια το κριτήριο, προκρίνοντας τη μία ή την άλλη ερμηνεία, διότι η δικαιοδοσία του οργάνου το οποίο αφορούσε η συγκεκριμένη υπόθεση ήταν «δεσμευτική» κατά αμφότερες τις προεκτεθείσες έννοιες [41].

40. Όπως και οι γενικοί εισαγγελείς D. Ruiz-Jarabo Colomer, J. Kokott και M. Szpunar, φρονώ ότι ο όρος «δεσμευτικός» πρέπει να αναφέρεται περισσότερο στο γεγονός ότι οι αποφάσεις του αιτούντος οργάνου έχουν δεσμευτική ισχύ παρά στο γεγονός ότι η προσφυγή ενώπιον του εν λόγω οργάνου αποτελεί τη μοναδική δυνατότητα εννόμου προστασίας [42].

41. Συγκεκριμένα, με την απόφαση Emanuel [43], το Δικαστήριο έκρινε ότι αποτελεί δικαστήριο κράτους μέλους κατά την έννοια του άρθρου 267 ΣΛΕΕ το εντεταλμένο πρόσωπο για να κρίνει σε δεύτερο βαθμό τις αποφάσεις του γραμματέα της υπηρεσίας εμπορικών σημάτων, το οποίο *μοιραζόταν την αρμοδιότητα αυτή με τακτικό δικαστήριο*, ενώ η υποβολή της διαφοράς στην κρίση του εν λόγω προσώπου εξαρτάτο από τον προσφεύγοντα, ο οποίος μπορούσε να επιλέξει ενώπιον ποιου δικαστηρίου ασκεί την προσφυγή του. Οι αποφάσεις του εν λόγω προσώπου είχαν δεσμευτική ισχύ [44].

37 — C-54/96, EU:C:1997:413.

38 — Βλ., συναφώς, απόφαση Almelo (C-393/92, EU:C:1994:171, σκέψη 21) και προτάσεις του γενικού εισαγγελέα C. O. Lenz επί της υποθέσεως X (228/87, EU:C:1988:276, σημείο 6· ο χρησιμοποιηθείς όρος είναι η «υποχρεωτική δικαιοδοσία»)· προτάσεις του γενικού εισαγγελέα C. O. Lenz επί της υποθέσεως Handels- og Kontorfunktionærernes Forbund i Danmark (109/88, EU:C:1989:228, σημείο 17) καθώς και προτάσεις του γενικού εισαγγελέα M. Darmon επί της υποθέσεως Almelo (C-393/92, EU:C:1994:42, σημεία 30 και 32). Σύμφωνα με την απόφαση Vaassen-Göbbels (61/65, EU:C:1966:39), τα οικεία πρόσωπα ήταν υποχρεωμένα «να απευθύνονται στο αιτούν όργανο ως δικαστικό όργανο». Στις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα J. Gand επί της εν λόγω υποθέσεως Vaassen-Göbbels (61/65, EU:C:1966:25), χρησιμοποιείται η έκφραση «κρίνει υποχρεωτικά». Βλ., συναφώς, τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα P. Léger επί της υποθέσεως Mannesmann Anlagenbau Austria κ.λπ. (C-44/96, EU:C:1997:402, σημεία 36, 37 και 40) καθώς και την υποσημείωση 40 των παρουσών προτάσεων.

39 — C-54/96, EU:C:1997:413.

40 — Στις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα P. Léger επί της υποθέσεως Mannesmann Anlagenbau Austria κ.λπ. (C-44/96, EU:C:1997:402, σημείο 36) περιλαμβάνεται παρόμοια ερμηνεία του εν λόγω κριτηρίου πριν την απόφαση Dorsch Consult (C-54/96, EU:C:1997:413). Σύμφωνα με τις εν λόγω προτάσεις, στα κριτήρια που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη συγκαταλέγονται η «υποχρεωτική προσφυγή στο όργανο σε περίπτωση διαφοράς» καθώς και η «αρμοδιότητα του οργάνου να επιλύει διαφορές εκδίδοντας αποφάσεις που έχουν δεσμευτικό χαρακτήρα». Με την απόφαση Mannesmann Anlagenbau Austria κ.λπ. (C-44/96, EU:C:1998:4), το Δικαστήριο δεν αντιμετώπισε το ζήτημα του παραδεκτού, αλλά, κατά την εξέταση των ερωτημάτων, σιωπηρώς θεώρησε το αιτούν όργανο ως «δικαστήριο κράτους μέλους» κατά την έννοια του άρθρου 267 ΣΛΕΕ.

41 — Απόφαση Dorsch Consult (C-54/96, EU:C:1997:413, σκέψεις 28 και 29). Με την απόφαση Gabalfrisa κ.λπ. (C-110/98 έως C-147/98, EU:C:2000:145, σκέψεις 35 και 36), το Δικαστήριο έλαβε επίσης υπόψη τα εν λόγω δύο χαρακτηριστικά του δεσμευτικού χαρακτήρα, που συνέτρεχαν αμφότερα. Ομοίως, με την απόφαση Torresi (C-58/13 και C-59/13, EU:C:2014:2088, σκέψη 20), το Δικαστήριο έκρινε ως «υποχρεωτική» τη δικαιοδοσία ενός οργάνου του οποίου η δικαιοδοσία προβλεπόταν βάσει νόμου και δεν ήταν *προαιρετική* και του οποίου οι αποφάσεις ήταν εκτελεστές. Και στην περίπτωση αυτή, συνέτρεχαν αμφότερα τα χαρακτηριστικά. Βλ., συναφώς, και απόφαση Almelo (C-393/92, EU:C:1994:171, σκέψη 21) και προτάσεις του γενικού εισαγγελέα M. Darmon επί της υποθέσεως Almelo (C-393/92, EU:C:1994:42, σημεία 30 και 32)· προτάσεις της γενικής εισαγγελέα J. Kokott επί της υποθέσεως Belov (C-394/11, EU:C:2012:585, σημείο 47) καθώς και προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Y. Bot επί της υποθέσεως TDC (C-222/13, EU:C:2014:1979, σημείο 31).

42 — Βλ., συναφώς, προτάσεις του γενικού εισαγγελέα D. Ruiz-Jarabo Colomer επί της υποθέσεως Emanuel (C-259/04, EU:C:2006:50, σημείο 29) · προτάσεις της γενικής εισαγγελέα J. Kokott επί της υποθέσεως Belov (C-394/11, EU:C:2012:585, σημεία 48 και 49) καθώς και προτάσεις του γενικού εισαγγελέα M. Szpunar επί της υποθέσεως Ascendi Beiras Litoral e Alta, Auto Estradas das Beiras Litoral e Alta (C-377/13, EU:C:2014:246, σημείο 40). Το Δικαστήριο έκρινε ότι αποτελούσαν δικαστήριο κράτους μέλους κατά την έννοια του άρθρου 267 ΣΛΕΕ τα όργανα που αφορούσαν οι αποφάσεις Emanuel (C-259/04, EU:C:2006:215) και Ascendi Beiras Litoral e Alta, Auto Estradas das Beiras Litoral e Alta (C-377/13, EU:C:2014:1754). Στην απόφαση Belov (C-394/11, EU:C:2013:48, σκέψη 54) δεν εξετάστηκε το ζήτημα του «δεσμευτικού χαρακτήρα της δικαιοδοσίας» του αιτούντος οργάνου, διότι οι αποφάσεις του εν λόγω οργάνου δεν ήταν δικαιοδοτικής φύσεως.

43 — C-259/04, EU:C:2006:215.

44 — Εξάλλου, οι αποφάσεις ήταν, κατ' αρχήν, οριστικές, με την επιφύλαξη ότι δεν αποτελούν, εξαιρετικώς, το αντικείμενο αιτήσεως ελέγχου της νομιμότητας (απόφαση Emanuel, C-259/04, EU:C:2006:215, σκέψεις 21 έως 25).

42. Ομοίως, με την απόφαση Ascendi Beiras Litoral e Alta, Auto Estradas das Beiras Litoral e Alta [45], το Δικαστήριο χαρακτήρισε «δεσμευτική» τη δικαιοδοσία του Tribunal Arbitral Tributário (Πορτογαλία) που αποτελούσε εναλλακτικό μέσο επιλύσεως των φορολογικών διαφορών και του οποίου οι αποφάσεις ήταν δεσμευτικές για τους διαδίκους. Στις φορολογικές υποθέσεις, όπως στην υπόθεση που οδήγησε στην έκδοση της εν λόγω αποφάσεως, ο υποκείμενος στον φόρο μπορούσε είτε να απευθυνθεί στο διοικητικό δικαστήριο, είτε να ζητήσει τη σύσταση φορολογικού διαιτητικού δικαστηρίου, οπότε η φορολογική αρχή ήταν υποχρεωμένη να συμμορφωθεί προς την απόφασή του. Κατά συνέπεια, η διαιτησία στις φορολογικές υποθέσεις δεν συνιστούσε πρόσθετο μέσο έννομης προστασίας στη διάθεση του υποκειμένου στον φόρο αλλά πραγματική *εναλλακτική πρόταση σε σχέση με την παραδοσιακή δικαιοσύνη* [46].

43. Συνεπώς, από τις προαναφερθείσες αποφάσεις προκύπτει ότι, κατά το Δικαστήριο, η ύπαρξη εναλλακτικού βοηθήματος σε σχέση με ένα ένδικο βοήθημα με τη στενή έννοια του όρου δεν αποκλείει κατ' ανάγκη τη δυνατότητα χαρακτηρισμού του οργάνου ενώπιον του οποίου ασκείται το εν λόγω εναλλακτικό βοήθημα ως «δικαστηρίου κράτους μέλους» κατά την έννοια του άρθρου 267 ΣΛΕΕ [47]. Το εν λόγω εναλλακτικό βοήθημα μπορεί να είναι διαφορετικής φύσεως σε σχέση με τα παραδοσιακά βοηθήματα, όπως η διαιτησία επί φορολογικών υποθέσεων είναι διαφορετικής φύσεως σε σχέση με την προσφυγή ενώπιον διοικητικού δικαστηρίου. Μολονότι σε πολλές αποφάσεις του Δικαστηρίου μνημονεύεται η ύπαρξη ενός μοναδικού βοηθήματος, τη στιγμή που το βοήθημα που αφορούσαν οι εν λόγω αποφάσεις αποτελούσε πραγματικά τη μοναδική δυνατότητα έννομης προστασίας, ουδέποτε το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι αιτούν όργανο θα μπορούσε να μην θεωρηθεί ως «δικαστήριο κράτους μέλους» κατά την έννοια του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, για μόνο τον λόγο ότι, στη συγκεκριμένη υπόθεση, υφίσταντο περισσότερα δυνατά βοηθήματα [48].

44. Εξάλλου, φρονώ ότι το εν λόγω κριτήριο χρησιμοποιήθηκε εξαρχής από το Δικαστήριο για τον αποκλεισμό των ιδιωτικών διαιτητικών δικαστηρίων υπό την κλασική έννοια, έστω και αν δεν αναφέρθηκε το κριτήριο του «δεσμευτικού χαρακτήρα της δικαιοδοσίας» αυτό καθαυτό [49]. Συγκεκριμένα, κατά τη νομολογία, ένα διαιτητικό δικαστήριο συσταθέν με σύμβαση δεν αποτελεί δικαστήριο κράτους μέλους, κατά την έννοια του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, εφόσον δεν υπάρχει *καμιά υποχρέωση*, ούτε νομική ούτε πραγματική, για τους συμβαλλόμενους να υποβάλλουν σ' αυτό τις διαφορές τους, οι δε δημόσιες αρχές του οικείου κράτους μέλους ούτε παρεμβαίνουν στην επιλογή

45 — C-377/13, EU:C:2014:1754.

46 — Απόφαση Ascendi Beiras Litoral e Alta, Auto Estradas das Beiras Litoral e Alta (C-377/13, EU:C:2014:1754, σκέψη 29). Βλ., επίσης, προτάσεις του γενικού εισαγγελέα M. Szpunar επί της εν λόγω υποθέσεως Ascendi Beiras Litoral e Alta, Auto Estradas das Beiras Litoral e Alta (C-377/13, EU:C:2014:246, σημεία 38 έως 40). Με την απόφαση Broekmeulen (246/80, EU:C:1981:218) το Δικαστήριο έκρινε επίσης παραδεκτό προδικαστικό ερώτημα που υπέβαλε ανεξάρτητος επαγγελματικός οργανισμός, ενώ ο προσφεύγων είχε, εναλλακτικώς, τη δυνατότητα να απευθυνθεί στα τακτικά δικαστήρια. Πρέπει, εντούτοις, να επισημανθεί ότι αυτή η εναλλακτική δυνατότητα δεν είχε ποτέ χρησιμοποιηθεί στην πράξη (βλ. σκέψεις 15 και 17 της αποφάσεως). Εξάλλου, στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση TDC, (C-222/13, EU:C:2014:2265), ο οικονομικός φορέας ήταν, θεωρητικώς, ελεύθερος να ασκήσει προσφυγή είτε ενώπιον του Teleklagenævnet, ενός δημοσίου οργάνου επιλύσεως διαφορών το οποίο είχε μόνιμο χαρακτήρα, είτε απευθείας ενώπιον των τακτικών δικαστηρίων. Κατά την άποψη του γενικού εισαγγελέα Υ. Bot, η επιλογή αυτή δεν απέκλειε την αναγνώριση της δεσμευτικής αρμοδιότητας του Teleklagenævnet (προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Υ. Bot επί της υποθέσεως TDC, C-222/13, EU:C:2014:1979, σημεία 33 και 38). Εντούτοις, το Δικαστήριο δεν εξέτασε τον δεσμευτικό χαρακτήρα της δικαιοδοσίας του Teleklagenævnet, διότι το όργανο αυτό δεν πληρούσε το κριτήριο της ανεξαρτησίας (σκέψη 38 της αποφάσεως).

47 — Βεβαίως πρόσφατα, με τη διάταξη Emmeci (C-427/13, EU:C:2014:2121, σκέψεις 28 έως 31), το Δικαστήριο έλαβε υπόψη τον προαιρετικό χαρακτήρα της προσφυγής, προκειμένου να διαπιστώσει ότι το αιτούν όργανο δεν μπορούσε να θεωρηθεί δικαστήριο κράτους μέλους κατά την έννοια του άρθρου 267 ΣΛΕΕ. Πρέπει, εντούτοις, να υπογραμμιστεί ότι, στην εν λόγω υπόθεση, οι αποφάσεις του αιτούντος οργάνου δεν είχαν δεσμευτικό χαρακτήρα. Κατά συνέπεια, η δικαιοδοσία του αιτούντος οργάνου δεν ήταν σε καμία περίπτωση δεσμευτική κατά την έννοια της ερμηνείας που δόθηκε με την απόφαση Dorsch Consult (C-54/96, EU:C:1997:413). Ως προς το ζήτημα αυτό, η κατάσταση ήταν η ίδια και στην υπόθεση που οδήγησε στην έκδοση της διατάξεως Cafom και Samsung (C-161/03, EU:C:2003:413, σκέψεις 14 και 15).

48 — Βλ., συναφώς, υποσημειώσεις 41 και 46 των παρουσών προτάσεων. Εντούτοις, η Επιτροπή, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, υποστήριξε ότι μια a contrario ερμηνεία της εν λόγω νομολογίας θα μπορούσε να οδηγήσει στο συμπέρασμα ότι απαιτείται το εν λόγω βοήθημα να είναι το μόνο εύλογο βοήθημα. Κατά την άποψη της Επιτροπής, θα έπρεπε όμως, για να αποφευχθεί η εν λόγω ερμηνεία, να ληφθεί υπόψη το ιδιαίτερο κανονιστικό πλαίσιο εντός του οποίου το αιτούν όργανο καλείται να απευθυνθεί στο Δικαστήριο (απόφαση Belov, C-394/11, EU:C:2013:48, σκέψη 41). Σε κάθε περίπτωση, δεν νομίζω ότι θα ήταν δυνατή, συναφώς, μια a contrario ερμηνεία, διότι ουδέποτε το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι ο κατάλογος των κριτηρίων που διαμόρφωσε η νομολογία είναι εξαντλητικός. Αντιθέτως, έχει αποφανθεί ότι ο κατ' αντιμωλία χαρακτήρας της διαδικασίας δεν αποτελεί απόλυτο κριτήριο (βλ. σημείο 24 των παρουσών προτάσεων).

49 — Εντούτοις το Δικαστήριο, με την απόφαση Ascendi Beiras Litoral e Alta, Auto Estradas das Beiras Litoral e Alta (C-377/13, EU:C:2014:1754, σκέψη 27), επιβεβαίωσε ότι η νομολογία του σχετικά με τα συσταθέντα με σύμβαση διαιτητικά δικαστήρια συνδέεται με το εν λόγω κριτήριο.

της διαιτητικής οδού ούτε μπορούν να επεμβαίνουν αυτεπαγγέλτως στην εξέλιξη της ενώπιον του διαιτητή διαδικασίας[50]. Αντιθέτως, το Δικαστήριο έχει κρίνει παραδεκτά τα προδικαστικά ερωτήματα που είχαν υποβληθεί ενώπιόν του από διαιτητικό δικαστήριο ιδρυθέν δια νόμου, του οποίου οι αποφάσεις είναι δεσμευτικές για τους διαδίκους, η δε αρμοδιότητά του δεν εξαρτάται από συμφωνία των μερών[51].

45. Κατά συνέπεια, το γεγονός ότι η απόφαση του αιτούντος οργάνου έχει δεσμευτική ισχύ αποτελεί πράγματι απαραίτητη προϋπόθεση για να μπορεί το εν λόγω όργανο να χαρακτηρισθεί ως «δικαστήριο κράτους μέλους» κατά την έννοια του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, δεν είναι όμως, αυτό καθεαυτό, αρκετό για να χαρακτηρισθεί «δεσμευτική» η δικαιοδοσία του εν λόγω οργάνου κατά την έννοια της νομολογίας που αφορά το άρθρο 267 ΣΛΕΕ. Σημαντικό είναι επίσης, συναφώς, το εν λόγω όργανο να είναι όργανο προβλεπόμενο από τον νόμο και η δικαιοδοσία του να μην εξαρτάται από τη βούληση των μερών[52]. Υπενθυμίζω ότι, κατά την άποψή μου, δεν είναι, εντούτοις, απαραίτητο η ενώπιον του εν λόγω οργάνου προσφυγή να αποτελεί τη μοναδική δυνατότητα έννομης προστασίας.

46. Αν γινόταν δεκτή η αντίθετη προσέγγιση, θα μπορούσε, θεωρητικώς, να τεθεί θέμα όσον αφορά τον «δεσμευτικό χαρακτήρα της δικαιοδοσίας» των ισπανικών διοικητικών δικαστηρίων στο πλαίσιο διοικητικής προσφυγής ασκηθείσας απευθείας ενώπιον των εν λόγω τακτικών διοικητικών δικαστηρίων στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων. Φρονώ ότι, σε μια τέτοια περίπτωση, η δικαιοδοσία των διοικητικών δικαστηρίων δεν θα μπορούσε να χαρακτηρισθεί «δεσμευτική», διότι η διοικητική προσφυγή δεν θα αποτελούσε τη μόνη υφιστάμενη δυνατότητα έννομης προστασίας[53].

47. Προσωπικά, φρονώ ότι τα πλεονεκτήματα που συνδέονται με μια ερμηνεία του άρθρου 267 ΣΛΕΕ που επιτρέπει να θεωρηθεί ως «δικαστήριο κράτους μέλους» αιτούν όργανο όπως το Tribunal Català de Contractes del Sector Públic, παρά την ύπαρξη εναλλακτικής δυνατότητας εννόμου προστασίας, είναι σημαντικότερα από τα ενδεχόμενα μειονεκτήματα. Συγκεκριμένα, η δυνατότητα επιλογής μεταξύ περισσότερων δυνατοτήτων έννομης προστασίας παρέχει στους πολίτες τη δυνατότητα να επιλέξουν το βοήθημα που κρίνουν ως το πλέον κατάλληλο στη συγκεκριμένη περίπτωση[54]. Τα όργανα που είναι αρμόδια για τις ειδικές διαδικασίες προσφυγής, όπως το Tribunal Català de Contractes del Sector Públic στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων, είναι δυνατόν να κατέχουν σημαντικές γνώσεις που τους παρέχουν τη δυνατότητα να αποφαίνονται γρήγορα και ως εμπειρογνώμονες επί των διαφορών που υποβάλλονται στην κρίση τους. Είναι εντούτοις δυνατόν, επίσης στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων, ορισμένες προσφυγές να συνδέονται περισσότερο με ζητήματα γενικού διοικητικού δικαίου. Στην περίπτωση αυτή, η υποχρεωτική προσφυγή σε ένα ειδικό όργανο αρμόδιο για τις προσφυγές θα ήταν αλυσιτελής, εάν το τακτικό διοικητικό δικαστήριο ήταν περισσότερο ενδεδειγμένο για την επίλυση της διαφοράς[55].

50 — Αποφάσεις Nordsee (102/81, EU:C:1982:107, σκέψεις 10 έως 12)· Denuit και Cordenier (C-125/04, EU:C:2005:69, σκέψεις 13 και 16 καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία) και Ascendi Beiras Litoral e Alta, Auto Estradas das Beiras Litoral e Alta (C-377/13, EU:C:2014:1754, σκέψη 27). Βλ., επίσης, διάταξη Merck Canada (C-555/13, EU:C:2014:92, σκέψη 17).

51 — Αποφάσεις Handels- og Kontorfunktionærernes Forbund i Danmark (109/88, EU:C:1989:383, σκέψεις 7 έως 9) και Ascendi Beiras Litoral e Alta, Auto Estradas das Beiras Litoral e Alta (C-377/13, EU:C:2014:1754, σκέψεις 28 και 29). Βλ., επίσης, διάταξη Merck Canada (C-555/13, EU:C:2014:92, σκέψεις 18 και 19).

52 — Βλ., συναφώς, απόφαση Ascendi Beiras Litoral e Alta, Auto Estradas das Beiras Litoral e Alta (C-377/13, EU:C:2014:1754, σκέψη 29).

53 — Βλ., συναφώς, προτάσεις της γενικής εισαγγελέα J. Kokott επί της υποθέσεως Belov (C-394/11, EU:C:2012:585, σημείο 48). Αντιθέτως, εάν η διοικητική προσφυγή ασκείται μόνον μετά την απόφαση ειδικού οργάνου, όπως το Tribunal Català de Contractes del Sector Públic, δεν τίθεται το πρόβλημα, διότι, στο εν λόγω στάδιο, η προσφυγή ενώπιον των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων είναι αναμφίβολα υποχρεωτική. Εντούτοις, πρέπει να επισημανθεί ότι, κατά την άποψη της Ισπανικής Κυβερνήσεως, οι αποφάσεις των αρμόδιων για τις προσφυγές οργάνων, όπως είναι το Tribunal Català de Contractes del Sector Públic, σπάνια προσβάλλονται με διοικητική προσφυγή, συνεπώς οι αποφάσεις των εν λόγω οργάνων είναι συχνά οριστικές.

54 — Υπενθυμίζεται ότι, στις αστικές υποθέσεις, είναι δυνατόν να συνυπάρχουν εναλλακτικές δικαιοδοσίες. Βλ., μεταξύ άλλων, άρθρα 7 και 8 του κανονισμού (ΕΕ) 1215/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2012, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ L 351, σ. 1), που απαριθμούν περισσότερα εναλλακτικά fora στις αστικές υποθέσεις.

55 — Σχετικά με την εξειδίκευση των δικαστηρίων, βλ. προτάσεις του γενικού εισαγγελέα M. Szpunar επί της υποθέσεως Ascendi Beiras Litoral e Alta, Auto Estradas das Beiras Litoral e Alta (C-377/13, EU:C:2014:246, σημείο 50).

48. Πρέπει να επισημανθεί ότι οι αποφάσεις του Tribunal Català de Contractes del Sector Públic είναι δεσμευτικές για τους διαδίκους και εκτελεστές [56]. Κατά συνέπεια, έχουν τα ίδια αποτελέσματα με τις αποφάσεις που εκδίδονται από διοικητικό δικαστήριο πρώτου βαθμού, έστω και αν ασκείται προσφυγή ενώπιον αντίστοιχου ανώτερου διοικητικού δικαστηρίου. Φρονώ ότι, ελλείψει προσφυγής ενώπιον διοικητικού δικαστηρίου, οι αποφάσεις του Tribunal Català de Contractes del Sector Públic συνιστούν δεσμευτική και οριστική επίλυση της διαφοράς μεταξύ της αναθέτουσας αρχής και του διαγωνιζομένου [57]. Συνεπώς, η ισχύς των αποφάσεων είναι ανάλογη με τα αποτελέσματα της αρχής του δεδικασμένου.

49. Από όλα όσα προαναφέρθηκαν προκύπτει ότι το Tribunal Català de Contractes del Sector Públic, ως ειδικό συλλογικό διοικητικό όργανο ιδρυθέν από την εθνική νομοθεσία, η νόμιμη δικαιοδοσία του οποίου δεν εξαρτάται από τη βούληση των διαδίκων και το οποίο εκδίδει δεσμευτική απόφαση, πληροί τα κριτήρια που συνάγονται από τη νομολογία για να θεωρηθεί «δικαστήριο κράτους μέλους» κατά την έννοια του άρθρου 267 ΣΛΕΕ. Μια διαφορά εκκρεμεί ενώπιον αυτού και το Tribunal Català de Contractes del Sector Públic καλείται να αποφανθεί στο πλαίσιο διαδικασίας η οποία πρόκειται να καταλήξει στην έκδοση αποφάσεως δικαιοδοτικού χαρακτήρα. Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να αποφανθεί επί των προδικαστικών ερωτημάτων που υπέβαλε το εν λόγω όργανο και η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως είναι παραδεκτή.

IV – **Πρόταση**

50. Κατόπιν των ανωτέρω εκτεθέντων, προτείνω στο Δικαστήριο να κηρύξει εαυτό αρμόδιο να αποφανθεί επί των προδικαστικών ερωτημάτων που του έχει υποβάλει το Tribunal Català de Contractes del Sector Públic.

56 — Κατά το άρθρο 26 του διατάγματος 221/2013, το Tribunal Català de Contractes del Sector Públic μπορεί να αποφανθεί επί της ελλείψεως νομιμότητας των αποφάσεων που εξέδωσαν οι αναθέτουσες αρχές και, ενδεχομένως, να τις ακυρώσει, καθώς και να υποχρεώσει την αναθέτουσα αρχή να καταβάλει αποζημίωση στον ενδιαφερόμενο για τη ζημία που υπέστη. Το όργανο αυτό έχει επίσης την ουσιαστική αρμοδιότητα να αποφανθεί σχετικά με τη λήψη προσωρινών μέτρων πριν την κατάθεση της ειδικής προσφυγής στον τομέα συνάψεως δημοσίων συμβάσεων και να επιλύσει ζητήματα ακυρότητας στηριζόμενα στις ειδικές περιπτώσεις ακυρότητας των συμβάσεων.

57 — Υπενθυμίζεται ότι, κατά την άποψη της Ισπανικής Κυβερνήσεως, οι εν λόγω αποφάσεις σπανίως προσβάλλονται (βλ. υποσημείωση 53 των παρουσών προτάσεων).